

اثربخشی برنامه بازآموزی اسنادی مبتنی بر مدل پردازش اطلاعات اجتماعی کرک و داج بر سبک حل تعارض، خوش‌بینی و کاهش تعارضات والد-نوجوان در مادران

The effectiveness of attributional retraining program based on Crick & Dodge' social information processing model on conflict solution style, optimism and reducing of parent-adolescent conflict among mothers

Ali Khodaei,
Hossein Zare &
Ahmad Alipour
Payam Noor University
Omid Shokri
Shahid Beheshti University

علی خدایی*،
حسین زارع و
احمد علیپور
دانشگاه پیام نور
امید شکری
دانشگاه شهید بهشتی

چکیده: با توجه به فراگیر بودن تعارضات والد-نوجوان در تعاملات درون‌خانوادگی و پیامدهای ناخوشایند آن در کوتاه‌مدت و بلندمدت، توسعه و استفاده از برنامه‌های مداخله‌ای، با هدف آموزش مدیریت انطباقی این تعارضات، یک ضرورت پژوهشی اجتناب‌ناپذیر است. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی برنامه مداخله‌ای بازآموزی اسنادی بر سبک حل تعارض، خوش‌بینی و کاهش تعارضات والد-نوجوان انجام شد. در این پژوهش ۵۰ مادر (۲۵ نفر در گروه آزمایش، ۲۵ نفر در گروه کنترل) شرکت کردند و قبل و بعد از آموزش، به نسخه والد پرسشنامه سنجش تعارض والد-نوجوان (APCQ)، آزمون تجدیدنظر شده جهت‌گیری زندگی (LOT-R) و فهرست سبک حل تعارض (CRSI) پاسخ دادند. برنامه بازآموزی اسنادی به شیوه گروهی برای مادران گروه آزمایش در ۷ جلسه دو ساعته اجرا شد. نتایج نشان داد که در کوتاه‌مدت و بلندمدت، برنامه مداخله‌ای در افزایش میزان خوش‌بینی و راهبرد حل مساله مثبت مادران و در کاهش شدت تعارض آنها با نوجوانان و راهبردهای غیرانطباقی منفی موثر بود. نتایج پژوهش حاضر از نقش تعیین کننده برنامه بازآموزی اسنادی به کمک تقویت تفکر خوش‌بینانه و بهبود مهارت‌های حل تعارضات بین‌فردی، در کاهش شدت تجارب متعارض والد-نوجوان به طور تجربی حمایت کرد.

واژه‌های کلیدی: برنامه بازآموزی اسنادی، تعارض والد-نوجوان، خوش‌بینی، راهبرد حل مساله

Abstract: Given the widespread phenomenon of parent-adolescent conflicts in family interactions and unpleasant consequences of them in the short and long term, the development and use of intervention programs, with the aim of training adaptive management of these conflicts, is an inevitable research necessity. Therefore, this study aimed to determine the effectiveness of attribution retraining intervention program on conflict solution style, optimism and reducing parent-adolescent conflicts. Fifty mothers participated in this study (25 each). In both experimental and control groups, before and after training, mothers responded the parent version of the Adolescent-Parent Conflicts Questionnaire (APCQ), Life Orientation Test-Revised (LOT-R) and Conflict Resolution Styles Inventory (CRSI). The attribution retraining program for mothers in experimental group was administered in 7 two-hour sessions. The results showed that the intervention program, in short and long-term, was effective in increasing the amount of optimism and positive problem solving and in reducing the severity of their conflict with adolescents and non-adaptive strategies. The results of this study empirically supported the determining role of attribution retraining program to help strengthen optimistic thinking and interpersonal conflict resolution skills, and to reduce the severity of conflicting experiences of parents with their adolescents.

Keywords: Attributional retraining program, adolescent-parent conflict, optimism, conflict solution style

مقدمه

نوجوانی^۱ به مثابه یک دوره تحولی با طیف وسیعی از تغییرات در ابعاد مختلف جسمانی و روانشناختی مشخص می‌شود. در این دوره تحولی، پدیدایی مشخصه‌هایی مانند خوداکتشافی^۲ و احساس فزاینده استقلال طلبی^۳ در نوجوانان زمینه را برای بازتعریف و بازشناسی نقش‌های آنها در موقعیت‌هایی مانند مدرسه، خانه و محیط کار فراهم می‌آورد (گریکو و ایفرت، ۲۰۰۴). گریزنایذیری تجربه تغییرات در ابعاد مختلف، جسمانی، اجتماعی و بین‌فردی، ساختار و انسجام مدل تعاملات بین‌فردی^۴ نوجوانان را تحت تاثیر خود قرار می‌دهد. نتایج مطالعات مختلف نشان می‌دهد که مدل تعامل والد-نوجوان^۵ نیز از این قاعده کلی مستثنی نیست (گریکو و ایفرت، ۲۰۰۴). به طور کلی، تعامل بر بیانگری ایده‌ها و احساسات مبتنی بر جرات‌ورزی و به دور از تهاجم و دریافت ایده‌های بیان شده دیگران به طور دقیق دلالت دارد. به بیان دیگر، تعامل، سنگ بنای روابط بین‌فردی^۶ است. یک وجه اساسی تعامل که بر تعامل والد-نوجوان اثرگذار است، تعارض^۷ و توانایی حل آن است. تعارض بر مخالفت بین دو یا بیش از دو نفر دلالت دارد. شواهد تجربی مختلف نشان داده‌اند که تجربه تعارض در خانواده‌هایی که نوجوان دارند گریزنایذیر است. تجربه تعارضات با شدت و بسامد بالا ضرورت استفاده از مداخلات روانشناختی را غیرقابل اجتناب می‌کند. نتایج مطالعات مختلف نشان داده‌اند که تجربه تعارضات شدید و با فراوانی بالا در نوجوانان، با حرمت خود^۸ پایین، سوء مصرف مواد (چاپلین، سینا، سیمونس، هیلی، مایس و همکاران، ۲۰۱۲)، بزهکاری سایبری^۹ (کانگ و لیم، ۲۰۱۲) و رفتارهای پرخطر جنسی (لیرلی و هابر، ۲۰۱۳) در آنها همراه است.

مطالعات گسترده‌ای در بافت تعامل والد-نوجوان بر فرایندهای حل تعارض مبتنی هستند. توانایی حل تعارض‌ها یک وجه بااهمیت کنش‌وری^{۱۰} خانواده و تعامل والد-نوجوان است. فرایندهای سازنده حل موفقیت‌آمیز تعارض‌ها شامل تعریف دقیق مساله از منظر افراد مختلف، طرح تمامی راه‌حل‌های ممکن از طریق افراد، موافقت برای انتخاب یک راه‌حل جهت آزمودن، آزمون راه‌حل منتخب در بازه زمانی تعیین شده و در نهایت ارزشیابی راه‌حل منتخب است (ریسچ، گری، هافس، کینان، ارل و همکاران، ۲۰۰۳).

شواهد تجربی مختلف نشان داده‌اند که فقدان ظرفیت‌های درون‌فردی مورد نیاز برای مدیریت کارآمد پاسخدهی به مطالبات برآمده از تعاملات بین‌فردی، افراد را در کوتاه مدت و بلندمدت با طیف وسیعی از پساایندهای ناخوشایند مواجه می‌کند (اویسی، افتخاری اردبیلی، دادسب، مجدزاده، محمدخانی و همکاران، ۲۰۱۰؛ پورسینا، طهماسیان و صادقی، ۱۳۹۳). بر این اساس، گروه کثیری از محققان با تاکید بر نقش تعیین‌کننده کیفیت روابط خانوادگی در پیش‌بینی مشخصه‌های اصلی مدل کیفی تحول آتی کودکان و نوجوانان در ابعاد مختلف خاطرنشان ساخته‌اند که پدیدایی تعارض در روابط والدین و فرزندان و بهره‌گیری از راهبردهای غیرانطباقی^{۱۱} برای مدیریت چنین موقعیت‌هایی در بین والدین با ویژگی‌هایی مانند ارزیابی شناختی منفی از کیفیت تعامل بین‌نسلی^{۱۲} (استوکر و ریگرینوس، ۲۰۰۹) نمایش رفتارهای ناسازگارانه (سندرس، پیدجین، گراویستوک، کانورس، براون و همکاران، ۲۰۰۴؛ ویسانی، شهنی بیلاق، عالی‌پور و مهرابی‌زاده هنرمند، ۱۳۹۴) افسردگی (ناین، لیونگ و چانگ، ۲۰۱۱) و سوء مصرف مواد (چاپلین و همکاران، ۲۰۱۲) همراه است. بنابراین، با توجه به نقش نگاره‌های والدینی^{۱۳} به مثابه اولین و مهم‌ترین منابع اجتماعی شدن و نظر به اهمیت نقش کیفیت تجربه تعاملات درون‌خانوادگی در شکل‌دهی به روابط بین‌فردی آتی در کودکان و نوجوانان، تمرکز بر نقش بااهمیت متغیرهای

1. adolescent
2. self-exploration
3. heightened sense of autonomy
4. interpersonal interactions
5. adolescent-parent interaction
6. interpersonal relationship
7. conflict
8. self-esteem
9. cyber delinquency

10. functioning

11. non-adaptive strategies

12. intergenerational interaction

13. parental figures

این پایگاه اطلاعاتی بر هر یک از وجوه پردازش اطلاعات اجتماعی اثرگذار واقع می‌شود و از هر یک از مراحل چندگانه پردازش شامل رمزگردانی نشانه‌ها^۴، تفسیر نشانه‌ها^۵، تعیین اهداف^۶، دسترسی یا ساخت پاسخ^۷، تصمیم‌گیری درباره پاسخ^۸ و در نهایت اجرای رفتاری^۹ تاثیر می‌پذیرد.

مرور شواهد تجربی درباره کاربست عملی آموزه‌های مفهومی مدل پیشنهادی کرک و داج (۱۹۹۴) نشان می‌دهد که تلاش برای توسعه برنامه بازآموزی اسنادی با هدف تامین ایده خطیر پربارسازی تعاملات درون- برون خانوادگی یکی از مهم‌ترین دستاوردهای کاربردی این مدل نظری است. کرک و داج (۱۹۹۴) همسو با رویکرد مفهومی پیشنهادی آبرامسون، سلیگمن و تیزدل^{۱۰} (۱۹۸۷؛ نقل از پیترسون و استین، ۲۰۰۹) درباره خوش‌بینی تاکید می‌کنند که مفهوم سبک‌های تبیینی یا اسنادی به مثابه یک مهارت اکتسابی، منطق نظری زیربنایی برنامه بازآموزی اسنادی را تشکیل می‌دهد. به بیان دیگر، طبق دیدگاه کرک و داج (۱۹۹۴) مفهوم الگوی اسنادی به مثابه یک مهارت آموختنی، بر تبیین ارجح فرد برای علل وقوع رخدادها دلالت دارد. طبق این چارچوب مفهومی، در مواجهه با رخدادهای منفی، گرایش فرد به استفاده از علل بیرونی، ناپایدار و خاص بیانگر سبک تبیینی خوش‌بینانه^{۱۱} و تمایل فرد به استفاده از علل درونی، پایدار و فراگیر بیانگر الگوی اسنادی بدبینانه^{۱۲} است. مرور شواهد تجربی مختلف نشان می‌دهد که استفاده فراگیران از الگوهای اسنادی غیرانطباقی، با گستره وسیعی از بدکارکردی‌های انگیزشی، هیجانی و جسمانی در آنها رابطه دارد (سیفرت، ۲۰۰۴؛ پیترسون و استین، ۲۰۰۹).

لیمریس و آرسینو (۲۰۰۰) با تاکید بر نقش محوری هیجان در هر یک از مراحل چندگانه مدل پردازش شناختی اطلاعات هیجانی، مدل پیشنهادی کرک و داج (۱۹۹۴) را مورد

خانوادگی اثرگذار در بسط و توسعه مدل کیفی تجارب بین فردی بعدی، بیش از پیش ضرورت می‌یابد.

مرور دقیق شواهد نظری و تجربی مربوط به قلمرو پژوهشی تعارض بین‌نسلی نشان می‌دهد که ابعاد چندگانه تراز رشدیافتگی بین فردی افراد شامل وجوه شناختی، هیجانی، انگیزشی و رفتاری، در پیش‌بینی کیفیت تعاملات درون خانوادگی از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار هستند. به بیان دیگر، غالب محققان به منظور تبیین دلایل احساس ناکارآمدی^۱ در مدیریت مطالبات روابط بین فردی اعم از درون خانوادگی و برون خانوادگی با اتخاذ یک رویکرد چندبعدی، به جای یک رویکرد تک‌وجهی، بر نقش ابعاد شناختی، هیجانی، انگیزشی و رفتاری تاکید کرده‌اند (مک‌کینان- لویس، لیندسی، فرابات و چمبرس، ۲۰۱۴).

همسو با گروه کثیری از شواهد تجربی، مدل تجدید نظر شده پردازش اطلاعات اجتماعی (کرک و داج، ۱۹۹۴) از طریق تاکید بر سازوکارهای اصلی پردازش اطلاعات اجتماعی از مرحله رویارویی با یک تعامل اجتماعی تا مرحله پاسخ‌دهی به آن موقعیت بین فردی، در درک بهینه سازگاری اجتماعی و مدل کیفی تعاملات اجتماعی افراد ایفای نقش می‌کند. مدل پردازش اطلاعات اجتماعی کرک و داج (۱۹۹۴) بر بازشناسی روابط غیرخطی بین مراحل مختلف پردازش اطلاعات در فرایند یک تعامل اجتماعی تاکید می‌کند. مدل مورد نظر، از ماهیتی چرخه‌ای برخوردار است و دربردارنده حلقه‌های بازخوردی^۲ است که مسیرهای موازی و اعمال همزمان فرایندهای مشخص را شامل می‌شود. در این مدل فرض می‌شود که افراد با بهره‌گیری از یک پایگاه اطلاعاتی معین که مشتمل بر دانش مبتنی بر تجارب پیشین، نقش‌های اجتماعی و روانسازیه‌های اجتماعی^۳ است، به درون یک موقعیت اجتماعی قدم می‌نهند. این پایگاه اطلاعاتی مشتمل بر ساختارهای ذهنی مکتونی است که از خاطرات تجارب بین فردی پیشین و دانش اجتماعی فرد تشکیل شده است. طبق دیدگاه کرک و داج (۱۹۹۴) محتوای این پایگاه اطلاعاتی با تغییر در سن و تجارب فرد تغییر می‌کند.

4. encoding of cues

5. interpretation of cues

6. clarification of goals

7. response access or construction

8. response decision

9. behavioral enactment

10. Abramson, L.Y., Seligman, M. E., & Teasdale, J. D.

11. optimistic explanatory style

12. pessimistic explanatory style

1. inefficacy

2. feedback loops

3. social schemas

مبتنی بر بازآموزی اسنادی^۳، در قلمرو مطالعاتی مدیریت انطباقی تعارض والد نوجوان، اثربخشی این برنامه آموزشی را به طور تجربی مورد آزمون قرار دهند. به بیان دیگر، در مطالعه حاضر، محقق بر اساس یک مدل مفهومی دربردارنده اهمیت حلقه‌های شامل شونده مدل نظری تجدید نظر شده پردازش اطلاعات هیجانی کرک و داج، توان تفسیری و تبیینی این چارچوب تئوریک را به طور تجربی می‌آزماید. بنابراین، پژوهش حاضر فرضیه‌های زیر را مورد بررسی قرار داد: (۱) آموزش برنامه بازآموزی اسنادی به والدین باعث افزایش میزان راهبرد حل تعارض انطباقی (حل مساله مثبت) در آنها می‌شود، (۲) آموزش برنامه بازآموزی اسنادی در والدین باعث کاهش راهبردهای حل تعارض غیرانطباقی (مشغولیت ناشی از تعارض، کناره گیری از تعارض و متابعت) در آنها می‌شود، (۳) آموزش برنامه بازآموزی اسنادی در مادران باعث کاهش شدت تعارض والد-نوجوان در آنها می‌شود، (۴) آموزش برنامه بازآموزی اسنادی در مادران باعث افزایش میزان خوش بینی در آنها می‌شود.

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

پژوهش حاضر از نوع آزمایشی با طرح پیش‌آزمون پس‌آزمون با گروه کنترل و همراه با پیگیری بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل نوجوانان دختر و مادران آنها در یکی از دبیرستان‌های دخترانه شهر تهران بود. در این مطالعه، پس از اعلام آمادگی دبیرستان برای برگزاری یک دوره آموزشی غنی‌سازی مهارت‌های رابطه بین فردی و اطلاع‌رسانی به خانواده‌ها، از بین ۵۰ مادر برای حضور مستمر در برنامه آموزشی، ۲۵ مادر در گروه آزمایشی و ۲۵ مادر دیگر در لیست انتظار و در گروه کنترل قرار گرفتند. در مطالعه حاضر، در گروه آزمایشی میانگین و انحراف استاندارد سن مادران به ترتیب ۳۹/۸۵ و ۱/۲۳ و در گروه کنترل نیز به ترتیب ۳۸/۱۲ و ۱/۶۸ بود. در این مطالعه که شامل دو گروه آزمایش و کنترل بود، بر اساس روش پیشنهادی کوهن^۴ (۱۹۸۶)؛ به نقل از سرمد، بازرگان و حجازی، (۱۳۸۳) با مقدار آلفای برابر با ۰/۰۵

بازنگری قرار دادند. در مدل تجدید نظر شده پردازش اطلاعات اجتماعی، لیمریس و آرسینو (۲۰۰۰) بر نقش با اهمیت هیجان در درون هر یک از گام‌های مدل کرک و داج (۱۹۹۴) تاکید کردند. لیمریس و آرسینو (۲۰۰۰) پیشنهاد کردند که یک بخش اصلی پایگاه اطلاعاتی که فرد از طریق آن به درون یک موقعیت اجتماعی وارد می‌شود، هیجان^۱ است. افراد به دلیل تمایز در ویژگی‌های زیست‌شناختی و مهارت‌های مدیریت هیجانی با زمینه خلقی متمایزی به یک موقعیت اجتماعی وارد می‌شوند. علاوه بر این، مرور دقیق قلمروهای مفهومی چندگانه در مدل پیشنهادی کرک و داج (۱۹۹۴) نشان می‌دهد که یکی دیگر از عوامل اثرگذار بر کیفیت تعاملات بین فردی میزان برخورداری از ویژگی خوش‌بینی - به مثابه یک منبع تغذیه کننده هدف‌گزینی در تعاملات بین فردی - است. به طور کلی، خوش‌بینی گرایشی^۲ بیانگر تمایل به این باور است که آدمی در زندگی در برابر نتایج منفی، نتایج مثبت را تجربه خواهد کرد. طبق دیدگاه اسپچیر و کارور (۱۹۸۵) این باور بر یک ویژگی شخصیتی باثبات دلالت دارد. بنابراین، طبق دیدگاه اسپچیر و کارور (۱۹۸۵) خوش‌بینی به انتظاری فراگیر اشاره می‌کند که بر اساس آن در رویارویی با مسایل و مشکلات، نتایج خوشایندی به وقوع خواهند پیوست.

به طور خلاصه، در محدوده آموزه‌های روانشناسی نوین، مرور شواهد نظری و تجربی مرتبط با مساله اصلی پژوهش درباره تعارض بین‌نسلی نشان داد با توجه به ماهیت چندبعدی پدیده تعارض بین والدین و فرزندان، هر گونه تلاش هدفمند و نظام‌مند به منظور استفاده عملی از شواهد پیش گفته مستلزم غنی‌سازی خزانه رفتاری افراد با تمرکز ویژه بر ابعاد چندگانه و به هم وابسته کفایت اجتماعی ادراک شده مشتمل بر عناصر محوری شناختی، هیجانی، انگیزشی و رفتاری است. با توجه به نتایج مطالعات مختلف، درباره ضرورت انجام مطالعاتی با هدف تجهیز روانشناختی والدین برای رویارویی سازگاران با مطالبات چالش‌انگیز تعاملات درون خانوادگی، پژوهش حاضر در نظر دارند که برای اولین بار از طریق طرح یک برنامه مداخله‌ای

3. attributional retraining

4. Cohen, J.

1. emotion

2. dispositional optimism

مشارکت کنندگان گروه آزمایش به مدت ۷ هفته و هر هفته حدود ۲-۳ ساعت برنامه بازآموزی اسنادی برگزار شد که محتوای آن در جدول ۱ ارایه شده است. پس از اتمام جلسات، پس از آزمون اول در دو گروه اجرا شد. در نهایت، پس از گذشت ۲ ماه، به منظور آزمون ماندگاری اثر برنامه آموزشی، مجدد در مرحله پیگیری از دو گروه اندازه‌های مربوط به متغیرهای اصلی تحقیق جمع‌آوری شد. لازم به ذکر است با هدف تامین اخلاق پژوهش، پس از گردآوری داده‌ها در مرحله پیگیری، محتوای برنامه آموزشی منتخب در چهار جلسه به مادران گروه کنترل که در فهرست انتظار به سر می‌بردند، نیز ارایه شد.

۶۰٪ از طریق انتخاب ۲۵ مشارکت‌کننده برای هر یک از دو گروه کنترل و آزمایش، می‌توان به توان آزمون برابر با ۰/۸۸ دست یافت، بنابراین، حجم نمونه شامل ۵۰ واحد آزمایشی تعیین شد.

پس از انتخاب مادران و گمارش تصادفی آنها در گروه‌های کنترل و آزمایش، در مرحله پیش‌آزمون به منظور کنترل آماری تفاوت‌های فردی مادران در اندازه‌های مربوط به شدت تعارض والد- نوجوان، خوش‌بینی گرایشی و راهبردهای حل تعارض، قبل از ارایه بسته آموزشی برای گروه آزمایش، شرکت‌کنندگان در هر دو گروه به ابزارهای سنجش پاسخ دادند. سپس، برای

جدول ۱

خلاصه محتوای جلسات برنامه بازآموزی اسنادی

جلسه	محتوا
اول	آشنایی اعضا با یکدیگر و مدرس تشریح برنامه بازآموزی اسنادی (آموزش روانی) اجرای پیش‌آزمون، مرور کلی زیربنای نظری برنامه بازآموزی اسنادی
دوم	آموزش مدل رابطه بین حالات هیجانی متعاقب رویارویی با رخدادهای منفی با نظام باورهای فرد بر اساس مدل پیشنهادی الیس ارایه چندین سناریوی دربردارنده یک اتفاق ناراحت‌کننده، پیامدهای مواجهه با این رویدادها و باورهای زیربنایی این پیامدها
سوم	ارزیابی مدل اسنادی افراد در مواجهه با رویدادهای ناخوشایند، تعریف مفهوم اسناد - اسنادهای خوشبینانه در برابر اسنادهای بدبینانه - و تبیین رویدادها بر اساس مدل الیس
چهارم	مجادله و مقابله با نگرش‌ها و باورهای فاجعه‌پندارانه بر اساس مدل الیس، افزودن دو عامل مجادله و انرژی‌دهندگی به مدل الیس، آموزش فن مجادله با افکار منفی به کمک چهار اصل: (۱) گردآوری شواهد (۲) مطرح کردن تفسیرهای جایگزین (۳) اجتناب از فاجعه‌پنداری (۴) تدوین نقشه حمله
پنجم	تشخیص سبک‌های رفتاری افراد آموزش برقراری ارتباط پویا به کمک آموزش مهارت‌های رابطه بین‌فردی شامل به‌هم‌وابستگی در روابط، ادراک مثبت از دیگران، احساسات مثبت نسبت به دیگران، اهداف برد-برد در روابط و مهارت‌های مدیریت همیارانه موقعیت‌های متعارض
ششم	آموزش مراحل ۵ گانه مهارت‌های حل مساله پنج مرحله برای دستیابی به حل موفقیت‌آمیز و کارآمد مسائل: (۱) درنگ کردن و اندیشیدن (۲) از دیدگاه دیگران به امور نگریستن (۳) تعیین اهداف (۴) انتخاب شیوه‌ای برای عمل پس از تعیین موارد مثبت و منفی (۵) آزمون اثربخشی راه‌حل انتخابی
هفتم	آموزش مهارت‌های اجتماعی جرات‌ورزی و مذاکره تاکید بر گام‌های ذیل، در آموزش مهارت جرات‌ورزی: (۱) توصیف وقایع عینی (۲) بیان احساسات (۳) خواستار تغییر اختصاصی و مختصر (۴) بررسی تاثیر تغییر بر نحوه‌ی احساس تاکید بر نکات زیر برای مذاکره: (۱) مشخص‌سازی یک خواست منطقی و دست‌یافتنی (۲) به زبان‌آودن خواست منطقی (۳) توجه به خواست‌های طرف مقابل (۴) تلاش برای رسیدن به توافق (۵) تداوم مذاکره تا دستیابی به توافق اجرای پس‌آزمون

ابزار سنجش

پرسشنامه سنجش تعارض والد- نوجوان. اسدی یونسی (۱۳۹۰) دو نسخه والد و نوجوان پرسشنامه سنجش تعارض والد- نوجوان^۱ (APCQ) را با هدف سنجش فراوانی و شدت تجارب متعارض برای والدین و نوجوانان طراحی کرد. نسخه والد پرسشنامه تعارض والد- نوجوان، شامل ۸۹ گویه است که والدین به هر گویه بر اساس فراوانی و شدت تجربه موقعیت‌های متعارض پاسخ می‌دهند. نسخه نوجوانان پرسشنامه تعارض والد- نوجوان نیز شامل ۹۲ گویه است که نوجوانان نیز به هر گویه بر اساس فراوانی و شدت تجربه رخدادهای متعارض پاسخ می‌دهند. در نسخه والد و نوجوان پرسشنامه سنجش تعارض والد- نوجوان، هر دو گروه برای مشخص کردن فراوانی تجارب متعارض به هر سوال بر روی یک طیف پنج درجه‌ای لیکرت از تقریباً هرگز (۱) تا تقریباً همیشه (۵) و به منظور تصریح شدت این تجارب، به هر سوال بر روی یک طیف پنج درجه‌ای از «آرام» تا «عصبانی» پاسخ می‌دهند. نتایج مطالعه اسدی یونسی (۱۳۹۰) از ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه تعارض والد- نوجوان به طور تجربی حمایت کرد. در مطالعه اسدی یونسی (۱۳۹۰) ضرایب آلفای کرونباخ^۲ برای ابعاد فراوانی و شدت در نسخه والد پرسشنامه تعارض والد- نوجوان به ترتیب برابر با ۰/۹۶ و ۰/۹۷ و برای ابعاد فراوانی و شدت در نسخه نوجوان پرسشنامه والد- نوجوان به ترتیب برابر با ۰/۹۶ / ۰/۹۷ به دست آمد. علاوه بر این، در این مطالعه، ضریب همبستگی پیرسون بین اجرای اول و دوم برای نمره کلی فراوانی تعارض در نسخه والد برابر با ۰/۷۸ و در نسخه نوجوان برابر با ۰/۷۲ و برای نمره کلی شدت تعارض در نسخه والد برابر ۰/۷۹ و در نسخه نوجوان برابر با ۰/۷۴ به دست آمد. در مطالعه حاضر، ضرایب همسانی درونی^۳ ابعاد فراوانی و شدت برای نسخه والد به ترتیب ۰/۸۹ و ۰/۸۷ و هم‌چنین، این ضرایب برای ابعاد فراوانی و شدت در نسخه نوجوان به ترتیب برابر با ۰/۹۱ / ۰/۸۹ به دست آمد.

نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی. یکی از پرستاده‌ترین ابزارهای اندازه‌گیری خوش‌بینی‌گرایشی، نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی^۴ (LOT-R) است. اسپچیر، کارور و بریج (۱۹۹۴) با هدف بهبود در ویژگی‌های فنی آزمون جهت‌گیری زندگی، نسخه اصلی آن را مورد تجدیدنظر قرار دادند. آزمون تجدیدنظر شده جهت‌گیری زندگی شامل ۱۰ سوال است و مشارکت کنندگان به سوال‌ها بر روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف (۰) تا کاملاً موافق (۴) پاسخ می‌دهند. در نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی، ۳ سوال به صورت مثبت (سوال‌های ۱، ۴ و ۱۰) و ۳ سوال (سوال‌های ۳، ۷ و ۹) به صورت منفی نوشته شده است. در نسخه تجدیدنظر آزمون جهت‌گیری زندگی نیز مانند نسخه اصلی آن، با تاکید بر اصل ایجاز، سازه روانشناختی خوش‌بینی‌گرایشی به صورت تک عاملی مفهوم‌سازی شده است. در نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی، ۳ سوال به صورت مثبت و ۳ سوال به صورت منفی نوشته شده است. در این آزمون به منظور دست یافتن به یک نمره کلی، ۳ سوال منفی به طور معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. بنابراین، نمره میانگین بالاتر در نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی، بر سطوح بالاتر خوش‌بینی ادراک شده دلالت دارد. در مطالعه اسپچیر و همکاران (۱۹۹۴) نتایج تحلیل عامل اکتشافی نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی با استفاده از چرخش واریمکس، از طریق یک ساختار تک عاملی مشخص شد. در مطالعه اسپچیر و همکاران (۱۹۹۴)، ضریب همسانی درونی نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی، ۰/۷۸ به دست آمده است. در مقابل، نتایج تحلیل عاملی نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی در مطالعه ناکانو (۲۰۰۴) از یک ساختار دو عاملی نسخه تجدیدنظر شده آزمون جهت‌گیری زندگی شامل سوال‌های خوش‌بینانه عبارت‌بندی شده مثبت^۵ و سوال‌های بدبینانه عبارت‌بندی شده منفی^۶ به طور تجربی حمایت کرد. در پژوهش‌های استینه‌هارت و دالبیر

4. Life Orientation Test-Revised (LOT-R)
5. positively phrased optimistic items
6. negatively phrased pessimistic items

1. Adolescent-Parent Conflict Questionnaire (APCQ)
2. Cronbach's alpha coefficients
3. internal consistency

از تعارض، کناره‌گیری از تعارض و متابعت به مثابه راهبردهای حل تعارض غیرانطباقی قلمداد می‌شوند. در مطالعه برانجی و همکاران (۲۰۰۹) مقادیر الفای کرونباخ پرسشنامه سبک حل تعارض در تعامل با پدر بین ۰/۷۲ تا ۰/۹۰ و در تعامل با مادر بین ۰/۶۵ تا ۰/۸۶ به دست آمد. در مطالعه حاضر، ضرایب همسانی درونی سبک‌های حل تعارض شامل حل مساله مثبت، مشغولیت ناشی از تعارض، کناره‌گیری از تعارض و متابعت به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۸۰، ۰/۷۳ و ۰/۷۰ به دست آمد.

یافته‌ها

جدول ۲ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای شدت تعارض ادراک شده، خوش‌بینی گرایشی و راهبردهای حل تعارض انطباقی و غیرانطباقی را در دو گروه آزمایش و کنترل در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری برای مادران نشان می‌دهد.

(۲۰۰۸) و زارع و همکاران (۱۳۹۳) ضرایب همسانی درونی آزمون تجدید نظر شده جهت‌گیری زندگی، به ترتیب برابر با ۰/۷۲ و ۰/۷۵ به دست آمد. در این پژوهش، ضریب آلفای کرونباخ برای آزمون تجدید نظر شده جهت‌گیری زندگی ۰/۶۵ به دست آمد.

پرسشنامه سبک حل تعارض. کاردک (۱۹۹۴) با هدف سنجش سبک ارجح نوجوان برای حل تعارض در تعامل با پدر و مادر، پرسشنامه سبک حل تعارض^۱ (CRSI) را ساخت این پرسشنامه با ۱۶ گویه از چهار سبک حل تعارض شامل حل مساله مثبت^۲ (۲، ۶، ۱۰ و ۱۴)، مشغولیت ناشی از تعارض^۳ (۱، ۵، ۹ و ۱۳)، کناره‌گیری از تعارض^۴ (۳، ۷، ۱۱ و ۱۵) و متابعت (۴، ۸، ۱۲ و ۱۶) است. در این پرسشنامه، مشارکت کنندگان به هر گویه روی یک طیف پنج درجه‌ای از «هرگز» تا «همیشه» پاسخ می‌دهند. در این ابزار، بر اساس منطق پیشنهادی کاردک (۱۹۹۴)، راهبرد حل مساله مثبت به مثابه یک راهبرد حل تعارض انطباقی و راهبردهای مشغولیت ناشی

جدول ۲

شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق در گروه‌های آزمایش و کنترل برای مادران

گروه	مرحله	شدت تعارض		خوشبینی گرایشی		مشغولیت ناشی از تعارض		حل مساله مثبت		متابعت		کناره‌گیری از تعارض	
		SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M
کنترل	پیش‌آزمون	۴۰/۸۴	۱۹۷/۸۰	۲/۰۹	۸/۹۸	۲/۸۶	۸/۸۰	۱۲/۹۲	۳/۰۲	۲/۸۷	۷/۳۵	۱۰/۳۷	۲/۷۰
	پس‌آزمون	۳۵/۵۵	۱۹۲/۸۸	۲/۲۹	۹/۲۴	۲/۶۹	۹/۰۴	۱۲/۱۶	۲/۸۸	۲/۸۱	۹/۲۸	۱۰/۰۷	۲/۰۸
	پیگیری	۳۶/۸۸	۱۹۶/۲۰	۲/۴۷	۹/۱۶	۳/۰۳	۹/۸۴	۱۳/۱۶	۳/۰۷	۲/۸۱	۹/۲۰	۱۰/۱۶	۲/۴۷
آزمایش	پیش‌آزمون	۳۸/۶۹	۲۰۱/۲۸	۱/۹۶	۹/۹۲	۳/۸۷	۹/۰۸	۱۴/۴۰	۲/۷۷	۲/۴۵	۶/۳۶	۸/۶۸	۲/۴۵
	پس‌آزمون	۳۳/۷۶	۱۷۰/۸۰	۱۱/۳۲	۱۱/۳۲	۲/۴۷	۶/۵۱	۱۵/۲۰	۳/۷۱	۲/۲۵	۵/۶۴	۷/۵۲	۲/۲۲
	پیگیری	۳۲/۶۷	۱۷۱/۸۴	۱۱/۶۰	۱۱/۶۰	۲/۸۲	۶/۷۲	۱۶/۶۸	۲/۸۷	۲/۵۳	۶/۱۶	۸/۰۸	۲/۴۸

راهبردهای حل تعارض در کوتاه مدت و بلند مدت در بین گروه نمونه مادران، از چند طرح تحلیل کواریانس تک‌متغیری و چندمتغیری استفاده شد. پیش از تحلیل داده‌ها به منظور بررسی همگنی واریانس متغیرها از آزمون لوین استفاده شد. نتایج این آزمون نتایج نشان داد که بین واریانس‌های گروه آزمایش و کنترل از لحاظ پراکندگی واریانس‌ها در متغیرهای پژوهش تفاوت معنادار وجود ندارد و بنابراین فرض همگنی واریانس‌ها تایید می‌شود و بنابراین می‌توان برای آزمون

در این بخش، به منظور تعیین اثربخشی برنامه بازآموزی اسنادی بر اندازه‌های پس‌آزمون اول و دوم، پس از تفکیک سهم اندازه‌های جمع‌آوری شده پیش‌آزمون برای متغیرهای تعارض والد نوجوان (فراوانی و شدت)، خوش‌بینی گرایشی و

1. Conflict Resolution Styles Inventory (CRSI)
2. positive problem solving
3. conflict engagement
4. conflict withdrawal
5. compliance

فرضیه‌ها از روش تحلیل کوواریانس استفاده کرد. فرضیه پژوهش مبنی بر این که اجرای برنامه مداخله‌ای بازآموزی اسنادی در مادران باعث افزایش میزان راهبرد حل تعارض انطباقی و خوش‌بینی و کاهش میزان راهبرد حل تعارض انطباقی و شدت تعارض والد-نوجوان می‌شود، با استفاده از روش تحلیل کوواریانس چندمتغیری بررسی شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است. همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود بین گروه آزمایش و کنترل در مرحله پس‌آزمون حداقل در یکی از متغیرهای وابسته تفاوت معنادار وجود دارد ($p < 0/001$).

جدول ۳

نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری روی نمرات پس‌آزمون و پیگیری راهبردهای مختلف حل تعارض در گروه آزمایش و کنترل

اثر	آزمون	ارزش	F	df فرضیه	df خطا	سطح معناداری	اندازه اثر	توان آزمون
کوتاه‌مدت	گروه	اثر پیلایی	۱۴/۷۶	۴	۴۱	۰/۰۰۱	۰/۵۹	۱/۰۰۰
		لامبدای ویلکز	۱۴/۷۶	۴	۴۱	۰/۰۰۱	۰/۵۹	۱/۰۰۰
		اثر هتلینگ	۱۴/۷۶	۴	۴۱	۰/۰۰۱	۰/۵۹	۱/۰۰۰
		بزرگترین ریشه ری	۱۴/۷۶	۴	۴۱	۰/۰۰۱	۰/۵۹	۱/۰۰۰
بلندمدت	گروه	اثر پیلایی	۵/۱۷	۴	۴۱	۰/۰۰۲	۰/۳۴	۱/۰۰۰
		لامبدای ویلکز	۵/۱۷	۴	۴۱	۰/۰۰۲	۰/۳۴	۱/۰۰۰
		اثر هتلینگ	۵/۱۷	۴	۴۱	۰/۰۰۲	۰/۳۴	۱/۰۰۰
		بزرگترین ریشه ری	۵/۱۷	۴	۴۱	۰/۰۰۲	۰/۳۴	۱/۰۰۰

جدول ۴ نتایج تحلیل کوواریانس یک‌راهه در متن مانکوا روی هر یک از متغیرهای شدت تعارض، خوش‌بینی گرایشی و سطوح راهبرد حل تعارض غیرانطباقی (مشغولیت ناشی از تعارض، کناره‌گیری از تعارض و متابعت و حل مساله مثبت) را نشان می‌دهد. می‌توان گفت که بین دو گروه آزمایش و کنترل از لحاظ شدت تعارض، خوش‌بینی گرایشی، مشغولیت ناشی از تعارض، کناره‌گیری از تعارض، متابعت و حل مساله مثبت در مراحل پس‌آزمون و پیگیری تفاوت معنادار در سطح ($p < 0/05$) وجود دارد؛ بنابراین همه فرضیه‌های پژوهش تایید می‌شوند.

جدول ۴

نتایج تحلیل کوواریانس یک‌راهه در متن مانکوا روی نمره‌های پس‌آزمون و پیگیری در گروه‌های آزمایش، کنترل، با کنترل پیش‌آزمون‌ها

منبع	متغیر وابسته	مرحله	مجموع مجزورات	df	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	اندازه اثر
گروه	مشغولیت	پس‌آزمون	۵۷/۵۷	۱	۵۷/۵۷	۹/۲۸	۰/۰۰۴	۰/۱۷
		پیگیری	۸۲/۹۴	۱	۸۲/۹۴	۷/۶۵	۰/۰۰۸	۰/۱۵
	حل مساله	پس‌آزمون	۸۶/۹۳	۱	۸۶/۹۳	۷/۸۹	۰/۰۰۷	۰/۱۵
		پیگیری	۱۰۲/۸۶	۱	۱۰۲/۸۶	۱۱/۲۱	۰/۰۰۲	۰/۲۰
	متابعت	پس‌آزمون	۲۰۳/۹۸	۱	۲۰۳/۹۸	۳۶/۹۸	۰/۰۰۱	۰/۴۶
		پیگیری	۱۰۱/۶۷	۱	۱۰۱/۶۷	۱۰/۱۹	۰/۰۰۳	۰/۱۹
	کناره‌گیری	پس‌آزمون	۱۸۱/۲۱	۱	۱۸۱/۲۱	۲۴/۲۳	۰/۰۰۱	۰/۳۶
		پیگیری	۷۰/۷۹	۱	۷۰/۷۹	۸/۱۳	۰/۰۰۷	۰/۱۶
	شدت تعارض	پس‌آزمون	۴۱۰۸/۴۰	۱	۴۱۰۸/۴۰	۴/۳۲	۰/۰۴	۰/۰۹
		پیگیری	۷۸۱۰/۷۹	۱	۷۸۱۰/۷۹	۵/۷۶	۰/۰۲	۰/۱۲
	خوش‌بینی	پس‌آزمون	۵۱/۶۳	۱	۵۱/۶۳	۹/۵۱	۰/۰۳	۰/۱۷
		پیگیری	۵۶/۸۵	۱	۵۶/۸۵	۶/۳۵	۰/۰۱۵	۰/۱۲

بحث

مطالعه حاضر با هدف آزمون اثربخشی برنامه بازآموزی اسنادی بر شدت تعارضات والد-نوجوان، خوشبینی و سبک حل تعارض در مادران انجام شد. بر این اساس، با توجه به مرجعیت منطق فکری مدل تجدید نظر شده پردازش اطلاعات اجتماعی با هدف توسعه برنامه بازآموزی اسنادی در مطالعه حاضر، بر نقش تفسیری برخی عناصر مفهومی مانند اسنادهای علی و راهبردهای حل موقعیت‌های متعارض در فرایند آزمون اثربخشی برنامه آموزشی تاکید شد. به طور کلی نتایج مطالعه حاضر نشان داد که در گروه نمونه مادران، برنامه بازآموزی اسنادی در کاهش شدت تعارضات با نوجوانان، میزان استفاده از راهبردهای مدیریت غیرانطباقی موقعیت‌های متعارض بین فردی و همچنین در افزایش اسنادهای علی خوش‌بینانه و راهبرد انطباقی حل موقعیت‌های تعارض‌برانگیز بین فردی، نقش مهمی ایفا می‌کند.

نتایج مطالعه حاضر همسو با یافته‌های مطالعات ریزین و همکاران (۲۰۱۲) و سیبلی و همکاران (۲۰۱۳) از توان تبیینی تلاش‌های مداخله‌ای مبتنی بر منطق فکری مدل تجدید نظر شده کرک و داج (۱۹۹۴)، با هدف کمک به کاهش میزان تعارضات بین فردی و افزایش سطح سازش‌یافتگی اجتماعی و هیجانی افراد به طور تجربی حمایت کرد. در مطالعه حاضر توان برنامه بازآموزی اسنادی در افزایش و تقویت اسنادهای علی خوش‌بینانه، همسو با یافته‌های مطالعات پنگ و همکاران (۲۰۱۴) نشان می‌دهد که تلاش بیش از پیش برای جایگزینی مدل تفاسیر توانمندساز^۱ به جای تفاسیر خودناتوان‌ساز^۲ در مواجهه با رخدادهای انگیزاننده در بافت تعاملات بین فردی در کاهش سطح منازعات و تعارضات بین فردی از نقش بسیار مهمی برخوردار است. به بیان دیگر، نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد که تلاش هدفمند برای تغییر در اسنادهای علی مادران در مواجهه با مطالبات موقعیت‌های متعارض در بافت تعامل با نوجوانان از طریق کمک به ساخت برخی منابع مقابله‌ای فردی در مادران مانند تاب‌آوری روانشناختی^۳ و احساس

خودکارآمدی^۴ در آنها، مدیریت بهینه این موقعیت‌های چالش‌انگیز را سبب می‌شود.

علاوه بر این، نتایج مطالعه حاضر همسو با یافته‌های مطالعات هارپر و همکاران (۲۰۱۰) نشان داد که تلاش‌های مداخله‌ای مبتنی بر مدل پردازش اطلاعات اجتماعی از طریق تجهیز خزانه مهارتی افراد برای مدیریت بهینه تجارب هیجانی در بافت تعاملات بین فردی، در غنی‌سازی روابط افراد با دیگران ایفای نقش می‌کند. به بیان دیگر، نتایج مطالعه حاضر همسو با نظریه بسط و ساخت هیجان مثبت^۵ (فردریکسون، ۲۰۱۳) بر نقش اطلاعاتی غیرقابل انکار عنصر مفهومی هیجان در پیش‌بینی کیفیت تعاملات بین فردی تاکید می‌کند. طبق دیدگاه فردریکسون (۲۰۱۳) نظریه مذکور شامل دو فرضیه بسط و ساخت است. در فرضیه بسط تاکید می‌شود که هیجان‌های مثبت به مثابه محصول انعطاف‌پذیری شناختی^۶ از طریق وسعت بخشیدن به گستره افکار و میل به عمل در افزایش سطح رضایت و کاهش تجارب هیجانی منفی موثر واقع می‌شوند. بر اساس فرضیه بسط، هیجان‌های مثبت، که خود محصول سلطه‌گری تفاسیر خودتوانمندساز هستند، با فراخوانی الگوهای از تفکر منعطف و فراگیر^۷ (بالتی، گاسکی و کول، ۲۰۰۳؛ دریسباخ و گاسکی، ۲۰۰۴؛ کامپتون، ویرتز، پژومند، کلوس و هیلر، ۲۰۰۴)، تفکر خلاق^۸ (راوی، هیرش و آندرسون، ۲۰۰۷؛ فیلیپس، بال، آدامز و فراسر، ۲۰۰۲)، تفکر منسجم و یکپارچه^۹ (آیسن، روزنبرگ و یونگ، ۱۹۹۱) و تفکر سطح بالا و پیش‌رونده^{۱۰} (پیونی و آیسن، ۲۰۱۱) در افزایش سطح کنش‌وری افراد و به تبع آن افزایش رضایت در آنها از اهمیت زیادی برخوردار است. علاوه بر این، بر اساس آموزه‌های فرضیه بسط، هیجان‌های مثبت از یک طرف میل به عمل را افزایش می‌دهند و از طرف دیگر با گشودگی بیشتر نسبت به بهره‌گیری

4. self-efficacy

5. broaden-and-build Theory of positive emotion

6. cognitive flexibility

7. flexible and inclusive thinking

8. creative thinking

9. integrative

10. forward-looking and high-level thinking

1. empowering interpretations

2. disempowering interpretations

3. psychological resilience

بر این، کرک و داج (۱۹۹۴) دریافتند که بین اهداف اجتماعی منتخب و سازگاری اجتماعی افراد رابطه وجود دارد. طبق دیدگاه کرک و داج (۱۹۹۴) سازگاری اجتماعی از طریق میزان به سر بردن با همسالان، میزان استفاده از رفتارهای اجتماعی انطباقی و شایسته و عدم بهره‌گیری از رفتارهای آزارنده و غیرشایسته مشخص می‌شود. کرک و داج (۱۹۹۴) تاکید کردند که صورتبندی اهداف بهبود دهنده روابط با سازگاری مثبت و ساخت اهداف مخرب روابط با ناسازگاری اجتماعی رابطه نشان می‌دهد. در نهایت، نتایج مطالعه کازورا و فلاندرس (۲۰۰۷) و رز و آشر (۱۹۹۹) نشان دادند که بین انتخاب اهداف اجتماعی و راهبردهای ترجیحی حل تعارض‌های بین فردی رابطه وجود دارد. بر اساس نتایج مطالعه کازورا و فلاندرس (۲۰۰۷) بین انتخاب اهداف مبتنی بر صیانت و تداوم رابطه و راهبردهای انطباقی و سازگاران حل تعارض‌های بین فردی و بین اهداف مبتنی بر کنترل و استفاده از راهبردهای پرخاشگرانه حل تعارض‌های بین فردی رابطه معنادار مشاهده شد.

پژوهش حاضر با وجود مزایای متفاوت، مانند غالب مطالعات دیگر محدودیت‌هایی نیز داشت. اول، از آنجا که در مطالعه حاضر از یک گروه نمونه در دسترس از مادران و نوجوانان آنها استفاده شد، تعمیم‌پذیری یافته‌های تحقیق تا حدی محدود می‌شود. علاوه بر این، در مطالعه حاضر از آنجا که فقط از نمونه نوجوانان دختر و مادران آنها استفاده شده است، تعمیم‌دهی یافته‌ها به گروه پدران و نوجوانان پسر با نهایت احتیاط باید انجام شود. البته، عضویت افراد به یک گروه جنسی واحد از طریق کمک به کنترل واریانس ناشی از عوامل خطا در افزایش توان آزمون آماری برای تشخیص تفاوت‌های واقعی موثر واقع می‌شود. دوم، با توجه به وضع اضطرار زمانی به وسیله مدیریت مدرسه منتخب، در مطالعه حاضر با هدف آزمون ماندگاری اثرات برنامه بازآموزی اسنادی، طول دوره پیگیری دو ماه تعیین شد. در نهایت، آخرین محدودیت مطالعه حاضر به تعداد جلسات انتخاب شده برای آموزش برنامه بازآموزی اسنادی مربوط می‌شود. به نظر می‌رسد افزایش تعداد جلسات آموزش مهارت‌های شناختی اجتماعی تا حدود ۱۰ جلسه، در تقویت بنیه اثرگذاری برنامه تعیین کننده باشد. بر اساس آنچه گفته شد، در مطالعات بعدی توجه به نکاتی مانند گزینش و گمارش

از گستره وسیع‌تری از انتخاب‌های رفتاری همراه می‌شوند (فردریکسون، ۲۰۱۳).

بر اساس فرضیه ساخت، دستاورد عظیم وسعت‌یافتگی دامنه افکار، فعالیت‌ها و روابط به مثابه پاسخی به تجربه هیجان‌ها مثبت در فرضیه بسط، زمینه را برای شکل‌گیری منابع مقابله‌ای فردی شده دیرپا مانند افزایش خودکارآمدی و تاب‌آوری فراهم می‌آورد. طبق دیدگاه فردریکسون (۲۰۱۳) ساخت یافتگی منابع فردی از طریق پیش بینی سطح هیجان‌های مثبت فراروی، در ایجاد ماریچ بالارونده‌ای^۱ از هیجان‌های مثبت متعاقب نقش قابل ملاحظه‌ای را ایفا می‌کند. بنابراین، بر اساس آموزه‌های مفهومی نظریه بسط و ساخت هیجان‌های مثبت (فردریکسون، ۲۰۱۳)، در این مطالعه فرض شده است که تجربه هیجان‌های مثبت از طریق وسعت دادن به دامنه انتخاب‌های رفتاری فراروی افراد در مواجهه با موقعیت‌های متعارض بین فردی، در کاهش بسامد و شدت منازعات بین فردی آنها از نقش تفسیری غیرقابل انکاری برخوردار است.

علاوه بر این، در بخش دیگری، نتایج مطالعه حاضر همسو با برخی شواهد تجربی مانند دراکی (۲۰۱۰) از اثربخشی برنامه بازآموزی اسنادی در افزایش رویارویی مساله‌مداران با موقعیت‌های متعارض و در مقابل کاهش رویه‌های غیرانطباقی مواجهه با رخداد‌های انگیزاننده بین فردی به طور تجربی دفاع کرد. با توجه به منطقی زیربنایی برنامه بازآموزی اسنادی در مطالعه حاضر، اثربخشی این برنامه آموزشی در توسعه بیش از پیش خزانه مهارتی افراد با تاکید بر نقش محوری عنصر مفهومی هدف‌گزینی قابل ردیابی است. گروه وسیعی از شواهد تجربی نشان داده‌اند که انتخاب اهداف اجتماعی به طور نیرومندی با ویژگی‌های رفتاری یا پاسخ‌های رفتاری رابطه نشان می‌دهند (دراکی، ۲۰۱۰؛ سالمیوالی، اوجانین، هانپا و پیئتس، ۲۰۰۵). برای مثال نتایج مطالعه سالمیوالی و همکاران (۲۰۰۵) نشان داد که اهداف دستیابی به قدرت و احترام با نمایش رفتارهای پرخاشگرانه و اهداف مبتنی بر حفظ تعاملات بین فردی با رفتارهای اجتماعی سازگاران رابطه داشتند. علاوه

1. upward spiral

تصادفی افراد به موقعیت‌های مختلف آزمایش، انتخاب افراد از هر دو گروه جنسی و در نهایت افزایش تعداد جلسات برنامه آموزشی و طول دوره پیگیری پیشنهاد می‌شود.

در مجموع، نتایج مطالعه حاضر با حمایت تجربی از اثربخشی برنامه بازآموزی اسنادی در کاهش سطح تعارضات والد نوجوان، شواهد قانع‌کننده‌ای را در دفاع از توان تفسیری مدل تجدید نظر شده کرک و داج (۱۹۹۴) در قلمرو مطالعاتی غنی‌سازی مهارت‌های رابطه بین‌فردی افراد در چارچوب

تصادفی افراد به موقعیت‌های مختلف آزمایش، انتخاب افراد از هر دو گروه جنسی و در نهایت افزایش تعداد جلسات برنامه آموزشی و طول دوره پیگیری پیشنهاد می‌شود.

در مجموع، نتایج مطالعه حاضر با حمایت تجربی از اثربخشی برنامه بازآموزی اسنادی در کاهش سطح تعارضات والد نوجوان، شواهد قانع‌کننده‌ای را در دفاع از توان تفسیری مدل تجدید نظر شده کرک و داج (۱۹۹۴) در قلمرو مطالعاتی غنی‌سازی مهارت‌های رابطه بین‌فردی افراد در چارچوب

منابع

حل مسایل شناختی: آزمون الگوی اثر تعدیل‌کننده خوش‌بینی گرایشی. فصلنامه روانشناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی، ۱۱، ۱۳۵-۱۴۵.

سرمد، ز.، بازرگان، ع.، و حجازی، ا. (۱۳۸۳). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگاه.

ویسانی، م.، شهنی بیلاق، م.، عالی‌پور، س.، و مهرابی‌زاده هنرمند، م. (۱۳۹۴). اثربخشی روش ارتباط کودک-والد بر شدت نشانگان اختلال کاستی توجه‌لبیش‌فعالی. روانشناسی خانواده، ۲۸-۲۹.

اسدی یونسی، م. (۱۳۹۰). مقایسه تاثیر آموزش بازسازی شناختی با آموزش ارتباط مبتنی بر حل مساله، به والدین و نوجوانان در کاهش تعارض والد-نوجوان. پایان‌نامه دکتری روان‌شناسی عمومی، دانشگاه شهید بهشتی.

پورسینا، ز.، طهماسیان، ک.، و صادقی، م. (۱۳۹۳). نقش واسطه‌ای ایمنی هیجانی در رابطه بین کارکرد خانواده و مشکلات رفتاری کودک. روانشناسی خانواده، ۱، ۶۹-۷۸.

زارع، ح.، خدایی، ع.، و شکری، ا. (۱۳۹۳). خستگی شناختی و

References

- Bolte, A., Goschke, T., & Kuhl, J. (2003). Emotion and intuition: Effects of positive and negative mood on implicit judgments of semantic coherence. *Psychological Science, 14*, 416-421.
- Branje, S. J. T., Doorn, M., Valk, I., & Meeus, W. (2009). Parent-adolescent conflicts, conflict resolution types, and adolescent adjustment. *Journal of Applied Developmental Psychology, 30*, 195-204.
- Chaplin, T. M., Sinha, R., Simmons, J. A., Healy, S. M., Mayes, L. C., Hommer, R. E., et al. (2012). Parent-adolescent conflict interactions and adolescent alcohol use. *Addictive Behaviors, 37*, 605-612.
- Compton, R. J., Wirtz, D., Pajoumand, G., Claus, E., & Heller, W. (2004). Association between positive affect and attentional shifting. *Cognitive Therapy and Research, 28*, 733-744.
- Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1994). A review and reformulation of social information processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin, 115*, 74-101.
- Dreisbach, G., & Goschke, T. (2004). How positive affect modulates cognitive control: Reduced

- perseveration at the cost of increased distractibility. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition, 30*, 343-353.
- Fredrickson, B. L. (2013). Positive emotions broaden and build. *Advances in Experimental Social Psychology, 47*, 1-53.
- Greco, L. A., & Eifert, G. H. (2004). Treating parent-adolescent conflict: Is acceptance the missing link for an integrative family therapy? *Cognitive and Behavioral Practice, 11*, 305-314.
- Harper, B. D., Lemerise, E. A., & Caverly, S.L. (2010). The effect of induced mood on children's social information processing: Goal clarification and response decision. *Journal of Abnormal Child Psychology, 38*, 575-586.
- Isen, A. M., Rosenzweig, A. S., & Young, M. J. (1991). The influence of positive affect on clinical problem solving. *Medical Decision Making: An International Journal of the Society for Medical Decision Making, 11*, 2-21.
- Kazura, K., & Flanders R. (2007). Preschool children's social understanding: A pilot study of goals and strategies during conflict situations. *Psychological Reports, 101*, 547-554.

- Kong, J., & Lim, J. (2012). The longitudinal influence of parent-child relationships and depression on cyber delinquency in South Korean adolescents: A latent growth curve model. *Children and Youth Services Review, 34*, 908-913.
- Kurdek, L. A. (1994). Conflict resolution styles in gay, lesbian, heterosexual nonparent, and heterosexual parent couples. *Journal of Marriage and the Family, 56*, 705-722.
- Lemerise, E. A., & Arsenio, W. F. (2000). An integrated model of emotion processes and cognition in social information processing. *Child Development, 71*, 107-118.
- Lyerly, J. E., & Huber, L. R. B. (2013). The role of family conflict on risky sexual behavior in adolescents aged 15 to 21. *Annals of Epidemiology, 23*, 233-235.
- MacKinnon-Lewis, C., Lindsey, E. W., Frabutt, J. M., & Chambers, J. C. (2014). Mother-adolescent conflict in African American and European American families: The role of corporal punishment, adolescent aggression, and adolescents' hostile attributions of mothers' intent. *Journal of Adolescence, 37*, 851-861.
- Nakano, K. (2004). Psychometric properties of the Life Orientation Test-Revised in samples of Japanese students. *Psychological Reports, 94*, 849-855.
- Nguyen, P. V., Leung, P., & Cheung, M. (2011). Bridging help-seeking options to Vietnamese Americans with parent-child conflict and depressive symptoms. *Children and Youth Services Review, 33*, 1842-1846.
- Oveisi, S., Eftekhare Ardabili, H., Dadbs, M. R., Majdzadeh, R., Mohammadkhani, P., Alaqband Rada, J., et al. (2010). Primary prevention of parent-child conflict and abuse in Iranian mothers: A randomized-controlled trial. *Child Abuse & Neglect, 34*, 206-213.
- Peng, L., Li, M., Zuo, X., Miao, Y., Chen, L., Yu, Y., et al. (2014). Application of the Pennsylvania resilience training program on medical Students. *Personality and Individual Differences, 61 & 62*, 47-51.
- Peterson, C., & Steen, T. (2009). Optimistic explanatory style. In: C. Snyder & S. Lopez (Eds.), *Oxford handbook of positive psychology* (pp.313-321). New York: Oxford University Press.
- Phillips, L. H., Bull, R., Adams, E., & Fraser, L. (2002). Positive mood and executive function: Evidence from stroop and fluency tasks. *Emotion, 2*, 12-22.
- Pyone, J. S., & Isen, A. M. (2011). Positive affect, intertemporal choice, and levels of thinking: Increasing consumers' willingness to wait. *Journal of Marketing Research, 48*, 532-543.
- Riesch, S. K., Gray, J., Hoeffs, M., Keenan, T., Ertl, T., & Mathison, K. (2003) Conflict and conflict resolution: Parent and young teen perceptions. *Journal of Pediatric Health Care, 17*, 22-31.
- Rose, A. J., & Asher S. R. (1999). Children's goals and strategies in response to conflicts within a friendship. *Developmental Psychology, 35*, 69-79.
- Rowe, G., Hirsh, J. B., & Anderson, A. K. (2007). Positive affect increases the breadth of attentional selection. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 104*, 383-388.
- Ryzin, M. J., Stormshak, E. A., & Dishion, T. J. (2012). Engaging parents in the family check-up in middle school: Longitudinal effects on family conflict and problem behavior through the high school transition. *Journal of Adolescent Health, 50*, 627-633.
- Salmivalli, C., Ojanen, T., Haanpaa, J., & Peets, K. (2005). 'I'm ok but you're not' and other peer-relational schemas: Explaining individual differences in children's social goals. *Developmental Psychology, 41*, 363-375.
- Sanders, M. R., Pidgeon, A. M., Gravestock, F., Connors, M. D., Brown, S., & Young, R. W. (2004). Does parental attributional retraining and anger management enhance the effects of the triple p-positive parenting program with parents at risk of child maltreatment? *Behavior Therapy, 35*, 513-535.
- Scheier, M. F., Carver, C. S., & Bridges, M. W. (1994). Distinguishing optimism from neuroticism (and trait anxiety, self-mastery, and self-esteem): A re-evaluation of the life orientation test. *Journal of Personality and Social Psychology, 67*, 1063-1078.
- Seifert, T. L. (2004). Understanding student motivation. *Educational Research, 46*, 137-149.
- Sibley, M. H., Ross, J. M., Gnagy, E. M., Dixon, L. J., Conn, B., & Pelham, W. E. (2013). An intensive summer treatment program for ADHD reduces parent-adolescent conflict. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 35*, 10-19.
- Steinhardt, M. A., & Dolbier, C. L. (2008). Evaluation of a resilience intervention to enhance coping strategies and protective factors and decrease symptomatology. *Journal of American College Health, 56*, 445-453.
- Stokes, C. E., & Regnerus, M. D. (2009). When faith divides family: Religious discord and adolescent reports of parent-child relations. *Social Science Research, 38*, 155-167.